

A Hamvas Béla Pest Megyei Könyvtár kollégái világot látnak: Párizs

Az információs társadalom és a megváltozott felhasználói szokások korában a könyvtárak világszerte útkeresésben vannak. Milyen szerepet tölthetnek be a digitális bőség és a közösségi terek átalakulásának idején? Hogyan egyeztethető össze a kulturális örökség megőrzésének klasszikus feladata a proaktív társadalmi szerepvállalással? E kérdésekre kerestük a választ egy kétéhetes párizsi szakmai tanulmányút során a Hamvas Béla Pest Megyei Könyvtár kollégáiként, egy Erasmus+ ösztöndíjprogram keretében. A párizsi könyvtári hálózatban tett látogatásaink során szerzett tapasztalatok nem csupán egy jól működő rendszer pillanatfelvételét adják, hanem olyan modelleket és tanulságokat is kínálnak, amelyek a hazai könyvtárszakma számára is iránymutatók lehetnek.

Az egyik legfontosabb tapasztalatunk az volt, hogy a könyvtári hálózat miként képes egyszerre, egymást erősítve működtetni a tudományos és az örökségvédelmi funkciót és a nyitott közösségi „harmadik hely” modelljét. Nem akarnak minden könyvtárat egyformára szabni; ehelyett értéként kezelik az egyedi arculatokat.

A hagyományos, tudományos szerepkört olyan intézmények testesítik meg, mint a 16–17. századi palotában működő Bibliothèque Historique de la Ville de Paris, amely felbecsülhetetlen értékű kéziratok (pl. Voltaire, George Sand), fotók és aprónyomtatványok őrzője. Hasonlóan, a Városházán található Bibliothèque de la Ville de Paris a maga fém- és üvegszerkezettű, teljes csendet igénylő olvasótermével és helyben használható állományával a koncentrált kutatómunka fellegvára.

E könyvtárak elsődleges küldetése a megőrzés és a kutatók kiszolgálása, amihez szigorú protokollok és specializált munkaszervezés társul.

Ezzel éles kontrasztban állnak az olyan új generációs intézmények, mint az Andrée Chédid Könyvtár vagy a Marguerite Yourcenar Médiatár. Ezek már nem csupán a könyvek, hanem a találkozások, a közös alkotás és az élmények helyszínei. Nagy, egybefüggő közösségi tereik, kényelmes olvasósarkaik, csoportmunkára, tanulásra alkalmas helyiségeik, valamint az olyan szolgáltatások, mint a hangszeres társasjáték-kölcsönzés vagy a helyben használható zongora, mind azt a célt szolgálják, hogy a könyvtár a helyi közösség mindennapi életének szerves részévé váljon. A hálózat ereje a diverzitásban rejlik, a használók – legyen szó kutatóról, felnőtt tanulóról, kisgyermekes szülőről – eltérő, de azonos színvonalú szolgáltatást igényelnek.

A párizsi modell egyik leginkább előremutató eleme az a tudatos és bátor társadalmi szerepvállalás, amely messze túlmutat a passzív szolgáltatói attitűdön. A könyvtárak nem csupán reagálnak a társadalmi folyamatokra, hanem aktívan formálják azokat, különös figyelmet fordítva a marginális csoportokra és a tanulási esélyegyenlőség javítására.

Ennek legkiemelkedőbb példája a 2024-ben átadott Médiathèque James Baldwin, melynek céljai a környezetvédelem, a fogyatékkal élők integrációja, a migráció kérdésköre és az LGBTQ+ közösség támogatása. A befogadás nem csak egy szlogen: a Menekültek Házával (Maison des Réfugiés) való szoros együttműködés,

a jelnyelv elsajátítása, vagy a süketnéma kolléga alkalmazása mind az inkluzivitás gyakorlati megvalósulásai. Egy vezetői megbeszélésen őszinte párbeszédnek lehattunk tanúi egy biztonsági incidens kapcsán, amely rávilágított a befogadás operatív kihívásaira és a könyvtárosok felelősségteljes problémakezelésére. A társadalmi felelősségvállalás nem csupán programok szervezését jelenti, hanem a felmerülő konfliktusokkal való bátor szembenézést és a folyamatos intézményi reflexiót is.

Ez a proaktív szemlélet más intézményekben is megjelent, például a Marguerite Yourcenar könyvtár időseknek szóló digitális kompetenciafejlesztő programjaiban, amely külsős partnerek bevonásával segíti a 60 év feletti korosztályt az okoseszközök használatában – ez a felnőttképzés fontos, gyakorlatias példája, és jól illeszkedik az élethosszig tartó tanulás szellemiségéhez.

A párizsi könyvtárak technológiai stratégiája rendkívül pragmatikus és célorientált. A technológia nem öncélú státuszszimbólum, hanem eszköz, amely vagy a működés hatékonyságát, vagy a digitális hozzáférést, vagy a felhasználói élményt javítja.

„A siker kulcsa nem egyetlen, mindenhol alkalmazható recept, hanem a helyi közösség igényeire reflektáló, bátor és tudatos szakmai munka”

„Az egyik legfontosabb tapasztalatunk az volt, hogy a könyvtári hálózat miként képes egyszerre, egymást erősítve működtetni a tudományos és az örökségvédelmi funkciót és a nyitott közösségi „harmadik hely” modelljét”

Az RFID-technológia széles körben alkalmazott eszköz, amely nemcsak az önkiszolgáló kölcsönzést és a vagyonvédelmet segíti, hanem jelentősen gyorsítja a logisztikai folyamatokat is. A helyi kollégák gyakorlati tapasztalatokkal és hasznos tanácsokkal szolgáltak, többek között az eltérő RFID-megoldások és a digitális könyvtári szolgáltatások új formái kapcsán.

A Párizsi Digitális Könyvtár több mint egy évtizedes múltat tekint vissza. A kezdeti, mennyiségi szemléletű digitalizálást mára egy tudatos, válogatáson alapuló stratégia váltotta fel. Az e-könyvszolgáltatásuk komplett modellt kínál: a kölcsönözhető olvasóeszközöktől (e-könyvolvasó és tablet) a kiforrott, LCP-alapú DRM-rendszerig, amely a jogtiszt használatot biztosítja.

A központi ellátórendszer (Bureau des bibliothèques) legizgalmasabb funkciója a fiókkönyvtárak számára kölcsönözhető innovatív eszközpark. A 3D nyomtatók és VR-szemüvegek mellett olyan pedagógiai

célú eszközök is elérhetők, mint a programozás alapjait tanító Cubetto robotok, vagy a kiterjesztett valóságot használó, olvasásnépszerűsítő alkalmazások (pl. BlinkBook). Különösen inspiráló volt az a felhasználók bevonásával létrehozott szobabicikli, amelyet Scratch programnyelvvel kötöttek össze számítógépes játékokkal, így a mozgás a digitális élmény vezérlőjévé vált. A technológia a könyvtárban a passzív fogyasztás helyett az aktív részvétel és a kreatív tanulás katalizátora lehet. A párizsi modell sikerének kulcsa a központosított háttértámogatás és a decentralizált szakmai autonómia intelligens egyensúlya. A Bureau des Bibliothèques et de la Lecture (a párizsi városi könyvtárügy központja) egyfajta ellátórendszerként működik, amely leveszi a terhet az egyes fiókkönyvtárak válláról. Itt történik a központi dokumentumfeldolgozás, az informatikai eszközök beszerzése és kölcsönzése, valamint az egyéges arculati elemek (pl. szakjelölők) elkészítése.

Ez az erős központi háttér teszi lehetővé, hogy az egyes könyvtárak a saját közösségi igényeire fókuszálva alakítsák ki egyedi profiljukat. A csendes, elmélyült munkát támogató és a nyüzsgő, társadalmi kérdésekkel foglalkozó könyvtárak tökéletesen megférnek egymás mellett a hálózatban. A havi rendszerességgel, közel 100 fős közös értekezlet, ahol a hálózat a városi fenntartó pénzügyi vezetőivel tárgyal a költségvetésről, jól mutatja a rendszer transzparens és participatív működését. Egy ilyen értekezleten mi magunk is részt vehettünk. Egy jól szervezett központi ellátórendszer nemhogy nem csorbitja, hanem éppen felszabadítja a helyi intézményekben rejlő kreatív energiákat.

Tanulmányutunk tapasztalatai rávilágítottak arra, hogy a 21. századi könyvtár egy élő, sokszínű és alkalmazkodóképes intézményi hálózat. A siker kulcsa nem egyetlen, mindenhol alkalmazható recept, hanem a helyi közösség igényeire reflektáló, bátor és tudatos szakmai munka. A párizsi modell legfontosabb, a hazai gyakorlat számára is megszívlelendő tanulságai: a hagyományos és modern funkciók tudatos, egymást kiegészítő működtetése; a proaktív és inkluzív társadalmi szerepvállalás; a technológia célorientált, élmény- és hatékonyságnövelő alkalmazása; valamint egy olyan hálózati struktúra, amely központi támogatás révén biztosítja a helyi szintű szakmai szabadságot és innovációt.

**Domokos Judit, Héjja Balázs,
Komáromi-Raisz Borbála,
Nagy Andor, Polgár Zsuzsanna**

